

MUINAISUUTTA MAISEMASSA

J A M A A N A L T A

PAIMION ARKEOLOGIAA

■ **Kiinteä muinaisjäännös** on maaperässä oleva muinaisen ihmisen toiminnasta syntynyt rakenne. Niitä ovat esimerkiksi haudat, asuinpaikat, pyyntikuopat ja kalliomaalaukset.

Irtolöytö on muinaisen ihmisen tekemä esine, sen katkelma tai teelmä, joka ei kuulu mihinkään kiinteään muinaisjäännökseen. Ne voivat olla aikoinaan hukattuja, hylättyjä, kätkettyjä tai uhrattuja esineitä.

■ **Viimeinen jääkausi** päättyi Suomessa 10 000 vuotta sitten. Kilometrien paksuinen jää oli painanut maankuorta ja jään sulamisvedet nostaneet meren pintaa niin, että kesti muutama tuhat vuotta ennen kuin läntiseen Suomeen syntyi asumiseen sopivaa maastoa. Paimion Luontopolulla oleva Kuhankuonon kallio, jonka korkeus on nykyisin 90 metriä, oli ensimmäisiä merestä esiin pistäviä paikkoja Paimiossa.

PAIMIO SUOMEN ARKEOLOGIASSA

Paimionjokilaakso on ollut yksi Varsinais-Suomen kulttuurisen ja taloudellisen kehityksen ydinalueista siitä lähtien, kun ihminen tänne asettui. Ensimmäiset arkeologiset kaivaukset tehtiin Paimiossa 1885, mutta täältä oli toimitettu löytöjä museoon jo sitä ennen. Ensimmäinen Muinaistieteelliselle toimikunnalle lahjoitettu kivitaltta oli niin kaunis, että se lähetettiin 1878 Pariisiin maailmannäyttelyyn edustamaan Suomea!

Nykyisin Museoviraston rekisterissä on täältä yli 80 kiinteää muinaisjäännöstä. Paimio on tärkeänä löytöpaikkana antanut nimensä kivikauden *savi-idolien* tyyppille ja pronssikauden keramiikkatyyppille. Suomen esihistoriassa ainutlaatuisia löytöjä ovat nuppipäiset kaularenkaat, pronssikautinen solki ja pronssikirves, jonka sisällä oli säilynyt puuvartta.

Vanhimmat jäljet täällä liikkuneista ihmisistä ovat kiviesineitä ajalta ennen keramiikan valmistustaitoa. Kivitalttoa on saatu talteen pitäjän pohjoisosasta, jossa oli jo kiinteää maata, sekä silloisten saarten rannoilta Iso-Heikoisista ja Ilttulasta. Nämä löydöt ovat 40 metrin korkeuskäyrän yläpuolelta.

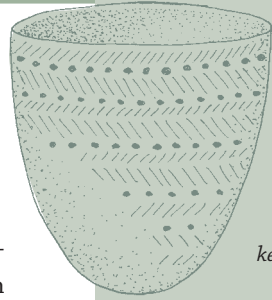
Toispuolojannummen kaivaukset 1992. Kuva Kunnallislehden arkisto. Piirroksessa Vuolteen kylästä löytynyt eteläsuomalainen tasataltta.

TOISPUOLOJANNUMMEN KIVI- JA PRONSSIKAUTINEN ASUINPAIKKA

Paimion tunnetuin ja tutkituin kivi- ja pronssikautteen ajoittuva muinaisjäännös on Tarvasjoentien varrella sijaitseva Toispuolojannummi. Kivikautisten asuinpaikkojen ja löytöjen vyöhyke ulottuu kuitenkin Spurilasta Rukkijoelle ja kattaa koko jokilaakson itäpuolella kohoavan harjun, joka oli kivikaudella mereen pistävä niemi. Kivikauden esineitä on löytynyt myös esimerkiksi Ylä-Vistalta ja Poutajokilaaksosta.

Varhaisimmat asutuksen merkit Toispuolojannummella ovat noin 7000 vuoden takaa. Vesi oli silloin yli 40 metriä korkeammalla, ja paikka oli niemi meren lahdessa. Ilmasto oli nykyistä lämpimämpi. Lehtipuuvaltaisessa metsässä kasvoi esimerkiksi tammea, lehmusta, jalavaa, saarneaa ja pähkinäpensasta, mutta myös mäntyä. Pääasiallinen ravinto hankittiin kalastamalla ja metsänriistaa sekä hylkeitä pyytämällä, lisäksi kerättiin monenlaisia luonnon antimia. Asuinpaikka vaihtui vuotuisen pyyntikierron mukaan. Vanhemman kivikauden asuinpaikat olivat rannan tuntumassa päivänpuoleisilla hiekkarinteillä. Vainajat haudattiin pihapiiriin tai asumuksen maapohjaan.

Saviastioiden valmistustaito oli levinnyt Suomeen kaakosta. *Kampakeraaminen* kulttuurialue on laaja ja kattaa suunnilleen saman alueen, jolla myöhemmin asui suomalais-ugrilaisia kieliä puhuvia kansoja. Kampakeramiikan nimi tulee koristelusta, joka on tehty astian pintaan kampamaisella esineellä. Suurimmat kampakeraamiset astiat ovat kooltaan jopa 40 litraa, ja ne ovat katkaistun kananmunan muotoisia.

Kampakeraaminen saviastia

■ **Kampakeraaminen kulttuuri** (5100 – 3200 eKr.) on jaettu saviastioiden koristelun perusteella kolmeen ryhmään: varhais-, tyypilliseen ja myöhäiskampakeramiikkaan. Näitä kaikkia on löytynyt Paimiosta.

Kampakeraamisen saviastian pala Hellbergin kylästä.

1700 eKr.

500 eKr.

0

1200

2000

Pronssikausi

Rautakausi

Historiallinen aika

*Savi-idolien katkelmia
(Äyräpään mukaan)*

■ **Kivikaudella koko Suomessa on arvioitu asuneen noin 10 000 ihmistä, saman verran kuin nayt Paimiossa.**

Erityinen löytöryhmänsä Toispuolajannummella ovat *savi-idolien* katkelmat. Idolit ovat pieniä, hienojakoisesta poltetusta savesta tehtyjä hahmoja, joissa on piirtokuvioita ja jälkiä punaväristä. Niitä on löytynyt myös muualta Suomesta. Savi-idolit olivat kulttiesineitä ja liittyivät hedelmällisyyden edistämiseen. Punamultaväri on antanut esineelle *väkeä*, maagista voimaa. Suomalaisille savi-idoleille löytyy vastineita vanhemmista Kaakkois-Euroopan äitijumalattarista, ja idolien symbolinen ornamenttiikka edustaa ikivanhaa, lähes muuttumattomana pysynyttä perintöä.

Kivikauden lopulla, vuoden 3200 eKr. vaiheilla, Lounais-Suomeen ilmaantui uuden väestön mukana *vasarakirveskulttuuriin* kuuluvaa esineistöä, joka poikkeaa täysin aikaisemmasta. Väkeä muutti meren yli Baltiasta, ja tästä lähtien löydöissä näkyvät selvinä yhteydet etelään ja länteen. Huolella hiotut reiälliset vasarakirveet jäljittelivät keskieuropalaisia kuparikirveitä ja olivat kulttiesineitä tai vallan symboleita.

Vasarakirveitä on löytynyt Paimiosta yli 20, kun koko maasta niitä tunnetaan noin tuhat. Aikakauden tunnetuin löytö Paimiosta on hauta Rukkijoen Kehin-
ojalta: vainaja oli saanut viereensä Suomessa harvi-

Turun museokeskuksen kokoelmiin kuuluvassa kourutaltassa on vielä kiinni alkuperäinen lappu, jonka mukaan esineen on lahjoittanut maanviljelijä Gustaf Jokiniemi.

Suiponsoikea reikäkivi Kyllelästä. Vasarakirveskulttuurin mukana Suomeen tuli putkikairaus, jossa reikä porattiin ontolla luulla. Sitä ennen reikä kairattiin puu- tai luutapilla vettä ja hiekkaa apuna käyttäen.

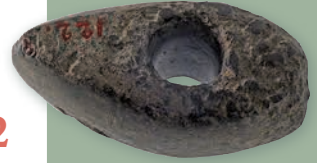
naisen ruotsalaista tyyppiä olevan vasarakirveen. Arkiset työkirveet olivat edelleen reiättömiä. Saviastiat olivat nyt pienempiä ja tasapohjaisia, ja ne koristettiin nuorapainantein. Sen vuoksi puhutaan myös *nuorakeraamisesta kulttuurista*.

Maanpinnan vähitellen kohotessa meri siirtyi yhä kauemmas. Maisema muuttui ja *pronssikauden* alkupuolella Toispuolojannummi sijaitsi jokisuulla puron varressa. Kun paikalla lähes sata vuotta sitten tehtiin ensimmäisiä arkeologisia kaivauksia, sieltä löytyi pronssikauteen ajoittuvia saviastianpalasia enemmän kuin sitä ennen mistään muualta Länsi-Suomesta. Löytöpaikkakunnan mukaan tämä pronssikauden keramiikka nimettiin Paimion tyyppin keramiikaksi.

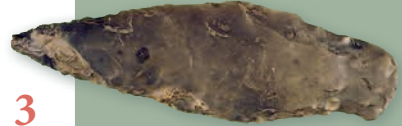
1. Vasarakirveitä.
2. Yksinkertaisia reikäkirveitä käytettiin kivi- ja pronssikauden loppuvaiheissa ja pronssikaudella.
3. Kurjen kylästä löytynyt piisirppi.
4. Nuorakeraaminen saviastia.
5. Pronssikautinen Paimion tyyppin saviastia.
6. Toispuolojannummen toistaiseksi viimeisissä kaivauksissa vuonna 1992 löytyi harvinainen pronssisolki. Lähimmät vastineet soljelle tunnetaan Etelä-Skandinaviasta naistenhautoista, jotka on varustettu poikkeuksellisen runsaasti.

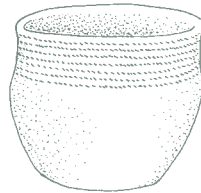
1

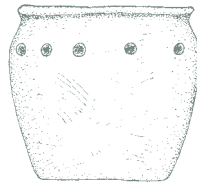
2

3

4

5

6

■ **Piikiveä ei ole Suomen maaperässä, mutta sitä tai siitä tehtyjä esineitä tuotiin Etelä-Skandinaviasta tai idästä Valdain ylängöltä. Piitä kuljetettiin yleensä raaka-aineena, mutta esimerkiksi Äänisen vihreäliusketta löytyy esiintymisalueensa ulkopuolelta vain valmiina esineinä tai puolivalmisteina. Paimiosta on löydetty vihreäliuskeesta valmistettu itäkarjalainen kourutaltta.**

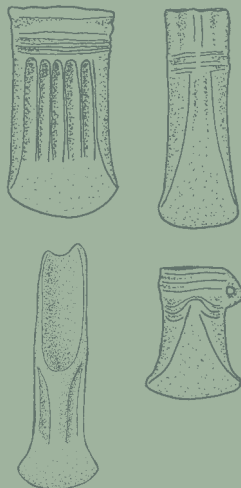
PRONSSIKAUDEN RÖYKKIÖT JA KIRVEET

Kun kiven ohella löytöihin ilmaantuu kuparipitoisen metalli, pronssi, ajanjaksoa kutsutaan *pronssikaudeksi*. Suomessa se ajoittuu aikavälille 1700–500 eKr. Pronssi oli tuolloin kallista tuontitavaraa, jonka omistaminen ja välittäminen olivat keskittyneet yläluokalle.

Rannikon läntiselle pronssikulttuurille tyypillisiä ovat suuret kiviröykkiöt, *hiidenkiukaat*, joita on Paimiossa yli 30. Röykkiörakentamisen idea ja runsaasti muitakin vaikutteita tuli tänne skandinaavisesta pronssikulttuurista. Lounais-Suomen rannikolle muutti myös siirtolaisia Skandinaviasta. Hiidenkiukaat sijaitsevat yleensä etäällä asuinpaikoista, ne ovat korkeilla kallioilla muinaisen merenlahden laidoilla ja liittyvät silloisiin vesireitteihin ja nautinta-alueisiin. Suuret kiviröykkiöt olivat ehkä sukujen päämiesten hautoja, mutta myös aikansa julkisia monumentteja, jotka symboloivat rakentajiensa yhteisöä.

Vain pieni osa Suomen tuhansista hiidenkiukaista on tutkittu, ja vain harvoista on löytynyt esineitä. Paimiossa on viisi tutkittua hiidenkiukaista. Niistä on löytynyt hiiltä ja palaneen luun siruja, Varasvuoren röykkiöstä myös saviastian palasia. Penimäen kolmesta röykkiöstä suurin, jonka halkaisija on 14–15 metriä, koottiin ennalleen kaivauksen jälkeen. Tämän röykkiön reunakehä oli ladottu huolellisesti ja suurimmat laakakivet olivat yli metrin mittaisia. Penimäen hiidenkiukaille johtaa merkitty polku, jolle on viitoitus Käräjätieltä.

Pronssikauden metalliesineiden löytyminen on harvinaista. Pronssiesineitä tunnetaan runsaan tuhannen vuoden ajanjaksolta noin 170. Koko valta-

1

1. Paimion pronssikirveitä (Erkolan mukaan).

Ylärivissä Oinilasta löytyneet itäisen tyyppin ja ruotsalaisen tyyppin pronssikirveet. Niiden alapuolella kirves Maljamäestä ja Helsingistä löytynyt norjalais-tyyppinen kirves, joka on myös kuvassa 2.

3. Sähköyhtiöntien varresta löytynyt pronssikirves.

2

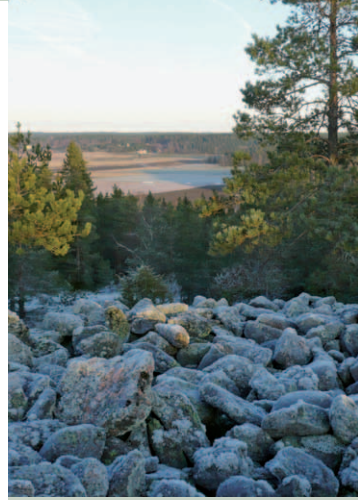

3

kunnan uutiskynnyksen ylitti vuonna 2009 Paimion pronssikirves, joka oli löytynyt jo 40 vuotta aikaisemmin Sähköyhtiöntien varresta, mutta tuli vasta nyt arkeologien tietoon. Ainutlaatuiseksi tämän kirveen tekee se, että *putkikirveen* onton kantaosan sisällä oli säilynyt palanen kirveen puuvartta. Puu ei ollut maatunut, koska kirves oli aikoinaan uponnut tai upotettu veteen ja painunut pohjasaveen. Puuvarsi oli saarnea, ja siitä tehty radiohiiliajoitus paljasti kirveen iäksi 3500 vuotta. Kalliista tuontimetallista valmistettu pronssikirves oli työkalu tai sota- ja seremonia-ase, joka saatettiin uhrata veteen. Tähän viittaa kirveen löytöpaikka, joka oli pronssikauden alussa matalaa merenlahtea.

Merenpinta oli tuolloin 20 metriä nykyistä korkeammalla, ja merenlahti hallitsi maisemaa Oinilaa asti. Saman lahden laitamilta on löytynyt kolme muuta pronssikirvestä. Lisäksi yksi kirves on löytynyt Maljamäestä, joten Paimiosta tunnetaan kaikkiaan viisi pronssikirvestä. Kukin kirves edustaa eri tyyppiä ja osoittaa siten paikallisen väestön kulttuurisuhteen laajuutta.

Sitä mukaa kuin maata tuli näkyviin Paimionjokilaaksossa, ihminen otti maan käyttöönsä, eikä avoin maisema päässyt metsittymään. Tulvaniityt otettiin karjan laitumiksi, ja niiltä kerättiin heinää rehuksi. Kotieläimiin kuului ainakin lammas, vuohi ja nautakarjaa. Oinilan hiekkapitoisilla ylärinteillä viljeltiin jo vehnää ja ohraa, kauempana metsissä kaskettiin. Laidun- ja viljelysmaiden äärellä asuttiin taloissa. Viljely oli pienimuotoista, ja pyyntielinkeinoilla oli edelleen tärkeä merkitys. Ilmasto viileni, ja kuusi levisi vähitellen idästä länteen. Kuusimetsiä alkoi muodostua Lounais-Suomeen pronssikauden lopulla.

Maljamäen Kirkkoniitunmäen rökkiöltä näkyy nykyinen peltoaukea.

Ohra oli ensimmäinen viljelty vilja, sen rinnalle tuli pian vehnä. (Piirokset Huurre 1998, s. 189)

1700 eKr.

500 eKr.

0

1200

2000

PRONSSIKAUSI

Rautakausi

Historiallinen aika

■ *Vanhempi rautakausi*
500 eKr. – 400 jKr.

(esiroomalainen aika ja roomalaisaika)

■ *Keskinen rautakausi*
400 – 800 *(kansainvaellus-*
aika ja merovingiaika)

■ *Nuorempi rautakausi*
800 – 1200 *(viikinkiaika*
ja ristiretkiaika)

RAUTAKAUSI 500 eKr. – 1200 jKr.

Rauta oli aikaisemmin käytössä olleita materiaaleja selvästi kestävämpi raaka-aine aseiksi ja työkaluiksi. Paikallisesta suo- ja järvimalmista valmistettiin rautaa, josta tehtiin ensimmäiseksi sirppejä ja viikatteita, mikä kuvastaa viljelyn kasvavaa merkitystä. Rautakirveellä saatiin lisää tehoa puunkaatoon.

Kauppa- ja yhteysverkot laajenivat ja vanhemmalla rautakaudella ne suuntautuivat etenkin Etelä-Baltiaan. Kontaktiverkostojen kautta levisivät myös uudet ideat esimerkiksi hautaustavoista. Vallan ja varallisuuden lisääntyminen johti paikalliseen kilpailuun ja näyttämisen haluun, mikä näkyy kalmistojen esineistön määrän lisääntymisenä.

Merenpinta oli ajanlaskun alussa 10 metriä nykyistä korkeammalla. Paimionjoen uoma oli syvämpi ja leveämpi, ja myös Vähäjoki oli kulkukelpoinen vesiväylä. Rautakauden lopulla merenpinta oli enää muutaman metrin ylempänä, mutta Paimionlahti ulottui vielä lähelle nykyistä keskustaa, ja Saaren tilan kohdalla oli jokisuulla pieni saari. Peltoviljely voimistui vähitellen, mutta jokilaakson raskaat savi-maat olivat edelleen niittyinä. Ne otettiin viljelykseen vasta 1800-luvulla.

Ajanlaskun alusta lähtien kalmistoon haudattava vainaja poltettiin ja roviojäänökset sekä hauta-antimet siroteltiin yleensä kivien ja maan sekaan matalaan röykkiöön tai kalmistokenttään. Polttohautauksella on yhteys maanviljelyyn, ja polttokalmistossa sekoittuivat kuolemaan ja hedelmällisyyden palvontaan liittyneet menot.

Sikoangervo on ns. muinaiskasvi. Sen juurimukuloita on käytetty ravinnoksi.

Kalmiston ja pellon lähellä oli usein myös uhrikivi. Täällä suoritettiin hautaukseen ja vuodenvuorokiertoon kuuluneet rituaalit, joilla varmistettiin maan hedelmällisyys ja yhteisön hyvinvointi. Kaikki ihmiset ja taloudet eivät kuitenkaan näy kalmistoissa, jotka olivat tietyn alueen maatalojen rituaalikeskuksia.

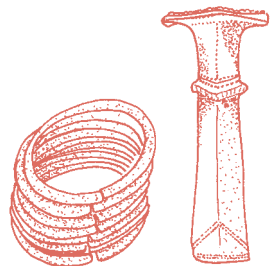
Erämaat olivat lähellä, sillä asutus keskittyi Varsinais-Suomessa jokilaaksoihin rannikon tuntumaan. Rautakauden lopulla Paimionjokilaaksossa asui muutama sata henkeä. Asutus ulottui pohjoisessa Sukselaan ja Kajanojalle, mutta vahvin asutuskeskittymä oli silloisen Paimionlahden pohjukan ympärillä. Voidaan olettaa, että jokilaakso muodosti alueellisen yksikön, jonka maatilat pitivät pidot vuotuisten rituaalien yhteydessä. Yhteiset pidot olivat lähtökohta kutsua tätä alueyksikköä *pitäjäksi*. Rautakautinen pitäjä olisi siis ollut olemassa jo kauan ennen kirkkopitäjien syntyä.

Herrankartano

Herrankartano on lähellä Paimionjoen suuta oleva matala, kallioinen mäki, joka oli rautakauden alkupuolella pieni saari merenlahdessa. 1930-luvulla sieltä tehtiin kaksi merkittävää *vanhemman rautakauden* esinelöytöä. *Sarjarannerenkaan* osat ovat samanlaisia kuin Sauvon Korvalasta 1990-luvulla löydetty. Ne ajoittuvat mahdollisesti jo ajanlaskua edeltävään aikaan. Kookas pronssinen *silmäsolki* on peräisin Virumaalta ja harvinainen Suomessa. Spurilasta löydettiin 1980-luvulla kaksi samanlaista, 200–300-luvulle ajoittuvaa solkea. Paimion silmäsolkien lisäksi Suomesta tunnetaan vain pari samanlaisen soljen katkelmaa.

Myllymäen luonnonsuojelualueelta keksittiin muinaisjäännos muutama vuosi sitten. Suurista kivistä koottu kehä varmistui rautakautiseksi haudaksi, kun siihen tehtiin koekuoppa, josta löytyi mm. palanutta luuta.

Pronssiset sarjarannerenkaat ja solki Herrankartanosta (Erkolan mukaan).

1700 eKr.

500 eKr.

0

1200

2000

Pronssikausi

RAUTAKAUSI

Historiallinen aika

■ **Arkeofyytit eli muinaistulokkaat ovat kasveja, jotka ovat levinneet paikalle rautakauden ihmisen vaikutuksesta. Mm. piirroksen nurmilaukka on muinainen mauste- ja vihanneskasvi.**

Muinaisen asutuksen ilmaisijalajeja ovat

- SIKOANGERVO*
(*Filipendula vulgaris*)
- NURMILAUKKA
(*Allium oleraceum*)
- AHDEKAURA*
(*Avenula pratensis*)
- KETOMARUNA*
(*Artemisia campestris*)
- AJURUOHO*
(*Thymus serpyllum*)
- PÖLKKYRUOHO*
(*Arabis glabra*)
- TUMMATULIKUKKA*
(*Verbascum nigrum*)
- LITTEÄ NURMIKKA*
(*Poa compressa*)
- JÄNÖNAPILA
(*Trifolium arvense*)

Paimiolainen maisteri **Onni Silkkilä** oli arkeobotaniikan uranuurtajia Suomessa. Turun yliopisto jakaa Onni Silkkilän rahastosta apurahoja arkeobotaniikan opiskelijoille ja alan tutkimushankkeille.

Herrankartanossa on tehty vain vähäisiä arkeologisia tutkimuksia, mutta kasvilöytöjen perusteella mäellä on ollut vahvaa ihmisen toimintaa rautakaudella. Erityisen merkittävä kasvi on helpitähkiö (*Phleum phleoides*), jota ei ole aiemmin tavattu Suomen mantereen muinaisjäännöksiltä, mutta jota kasvaa Ahvenanmaan viikinkiajan hautakummuilla.

Kunnan sadeasuihin sonnustautuneet koulupojat kaivavat Spurilan kalmistoa kesällä 1984.

Spurila

Asutus on jatkunut Spurilassa yhtäjaksoisesti yli 2000 vuoden ajan. Spurilan kartanon mailla tutkittiin 1980-luvulla useita polttokalmistoja, jotka ajoittuvat vanhempaan ja keskiseen rautakauteen, mutta alueelta on myös nuoremman rautakauden löytöjä – ja jopa kivikaudenkin. Spurilan laajimmin tutkittu kalmistoalue on Museoviraston hoitokohde, jonne johtaa merkitty polku Puranpojantien varrelta. Kaivauslöydöistä kerrotaan opastaulussa.

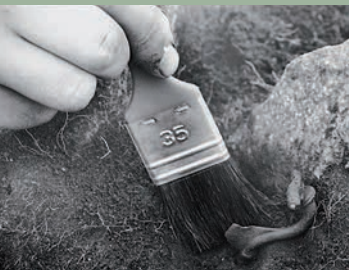
Spurilan esinelöydöistä harvinaisimpia on nuppipäisten kaularenkaiden pari – vastaavia ei ole löytynyt muualta Suomesta. Kaularenkaiden käyttö liittyi usein rituaaleihin, ja tämäkin rengaspari kätkettiin kalmistoon todennäköisesti uhrilahjana vuoden 300 vaiheilla. Kaulareнкаat ovat peräisin nykyisen Etelä-Liettuan tai Koillis-Puolan alueelta, ja monet muut

Spurilan kalmistosta löytyneet pronssiset kaulareнкаat ja rannerengas ovat Suomessa ainoat laatuaan. Hiekkakivilaakoja oli käytetty kalmiston hautarakenteissa roomalaisajalle tyypilliseen tapaan.

■ Spurilasta ovat löytyneet **Suomen vanhimmat rukiinjyvät**, jotka ajoittuvat ajanlaskun alkuun. Todennäköisesti ruis kasvoi vielä tuolloin rikkaruohona ohran ja vehnän seassa, sillä rukiinviljely alkoi yleistyä vasta 1000 vuotta myöhemmin.

■ Paimio-Seura on teettänyt Spurilan nuppipäisestä kaulareнкаasta kopiota. Tätä sekä muita **Paimio-koruja** voi ostaa Paimion Sähkö-museosta.

Kunnallislehden arkisto

Löytöjä Spurilasta.

1. Roomalaisajan pronssisoljesta puuttuu neula, joka on ehkä ollut rautaa ja ruostunut pois. Kuva Silja Penna-Haverinen/Turun yliopisto, Arkeologia.

2. Roomalaisajan ranne-
rengasta koristavat pienet
rengasleimat, joilla on yhteys
aurinkosymboliikkaan.

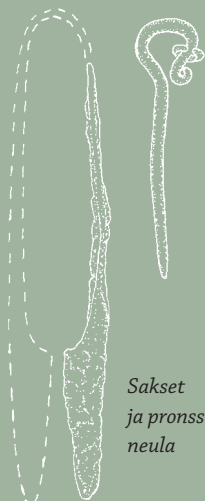
Kuva Henrik Asplund.

3. Viikinkiajan pronssisolki
löytyi vuonna 1956 pellostä
salaojitustöissä. Se oli mal-
lina ensimmäiselle Paimio-
korulle.

kin kalmiston pronssiesineistä ovat tuontia samalta suunnalta eteläisestä Baltiasta.

Lammas oli kotieläimenä tuttu ja kankaankudonta-taito tunnettua pronssikaudelta lähtien, mutta tekstiili kuten muukin orgaaninen aines säilyy maassa vain kuparipitoisen metallin yhteydessä. Oli suorainen ihme, kun Spurilan polttokalmistosta löytyi tulelta säästynyt hyvin pieni palanen värikästä villanauhaa. Tekstiili oli kiinni pronssineulassa (piirros vasemmalla), joka ajoittuu ensimmäiselle tai toiselle vuosisadalle. Tätä vanhempaa tekstiiliä tunnetaan Suomesta vain Sauvon Korvalasta, jossa villakangasta oli säilynyt aikaisemmin mainittujen sarjaranne-
renkaiden sisällä. Käsityötaitojen arvostusta osoittaa se, että hauta-antimiksi kelpuutettiin aseitten ja maanviljelystyökalujen rinnalle myös esimerkiksi värttinänkehrät ja keritsimet/sakset.

Sakset
ja pronssi-
neula

Nakolinnan linnavuori

Nakolinna kohoaa Nauristien vieressä 77 metrin korkeuteen. Lähes koko linnavuoren lakea kiertää vajaan metrin korkuinen muuri. Se on kasattu luonnonkivistä, joista osa on mäen muinaista ranta-kivikkoa. Kaistale eteläreunan muuria on tutkittu ja muinaislinnalle on myös kaivettu koeoja ja koekuoppia. Niistä ei löytynyt merkkejä ihmisen toiminnasta, joten Nakolinnalla ei ole asuttu. Muurin alta löytyi kuitenkin hiiltynyttä puuta, joka ajoittaa muurin rakentamisen 400- tai 500-luvulle.

Väestö ja karja pakenivat vaaran uhatessa metsään piilopirtteihin, mutta linnavuorelle kokoontuttiin muutoin. Se oli erityinen paikka, jonne ehkä vain tietyt ihmiset saivat tulla. Muinaislinnan rakentaminen ja siellä tapahtunut toiminta on vaatinut organisointia, ja maisemassa kauas näkynyt maamerkki on ilmentänyt seudun ihmisten identiteettiä ja yhtenäisyyttä.

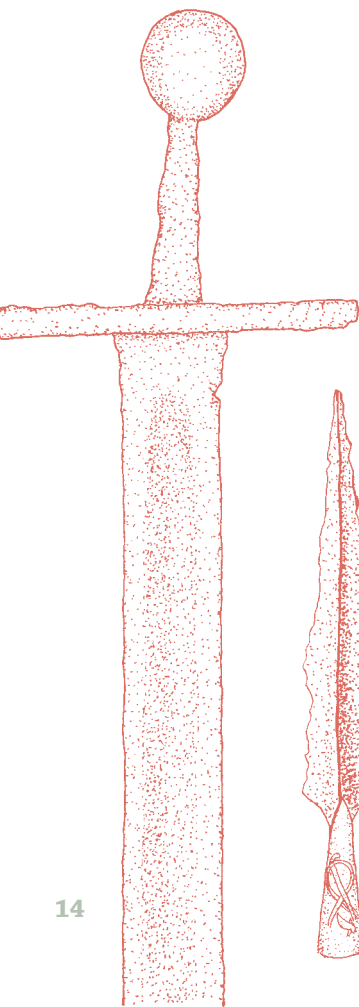

■ *Toinen varsinainen muinaislinna Paimiossa on **Rekottila**, jossa myös on muurirakennelmaa. Lisäksi mahdollisesti Ruokolinna (Muurmäki) on muinaislinna. Rekottilan muurin rakentamisaikaa ei ole selvitetty, mutta muinaislinnan vieressä on pronssikauden hautaröykkiöitä, mikä viittaa siihen, että linnavuori on ollut käytössä samaan aikaan. Muinaislinnan kaakkoiskulman alapuolella kalliioseinämässä on punamutaläiskä, ehkä kalliomaalaus.*

*Myöhemmin valtion-
arkeologina tunnettu
Hjalmar Appelgren
piirsi 1880-luvulla
Nakolinnan maiseman
sekä muuria esittävän
kartan. Piirrookset Museo-
virasto/Hj. Appelgren.*

■ *Sulho Lehtonen löysi 1965 Pakurlan omenatarhasta katkenneen miekan, joka ajoittuu 1100–1200-luvulle. Toinen tunnettu miekka paljastui 1950-luvulla Spurilan pellosto salaajituksessa.*

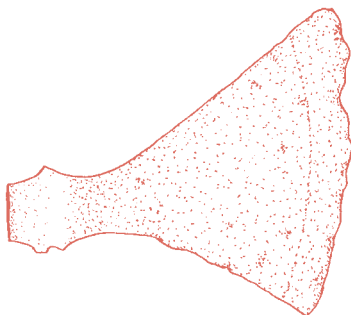
Sievola

Vuonna 1841 löytyi Sievolasta aarre, joka sisälsi ainakin 200 hopearahaa. Aarteelle kävi kuten monille muinaislöydöille: se joutui hukkaan, kun löytäjä myi rahat kultasepälle. Rahoista 27 päätyi lopulta keräilijän kautta Kansallismuseon aarrekammioon. Säilyneistä rahoista päätellen aarre oli kätketty aikaisintaan 1030-luvulla. Sievolan vanhimmat arkeologiset löydöt ovat 500-luvulta. Mäen lounaispäässä on ollut asuinpaikka, mäen laella ja etelärinteessä kalmisto.

Räpälä

Kristinuskon vaikutus alkoi näkyä voimakkaammin Varsinais-Suomessa 1000-luvulta alkaen. Mahtitalojen isännät perustivat ensin vaatimattomia yksityisiä kirkkoja pihapiireihinsä. Näiden tilalle tuli 1200-luvun alkupuolella paavin luoma seurakuntakirkkojärjestelmä. Varsinais-Suomessa kirkkopitäjät muodostuivat luultavasti jokilaaksojen rautakautisista pitäjistä, ja ne ovat osa Suomen vanhinta seurakuntaverkkoa. Paimiossa seudun taloudellinen ja lii-

Miekka, hopeakoristeinen keihäänkärki ja sotatappara ovat ristiretkiajan löytöjä.

kenteellinen keskus oli esihistoriallisen ajan lopulla Räpälässä. Siellä oli Paimionjoen ylityspaikka ja sinne päätettiin rakentaa ensimmäinen seurakuntakirkko 1220- tai 1230-luvulla.

Pyhän Jaakobin kappeli perustettiin vasta 1400- tai 1500-luvulla. Arkeologisten kaivausten avulla voitaisiin selvittää, onko Herasniemen kärki ollut muinainen satama- ja markkinapaikka, kuten on oletettu. Joka tapauksessa sieltä tavataan seitsemän ilmaisijalajikasvia (merkitty tähdellä* arkeofyytilistassa), jotka kertovat ihmisen rautakautisesta vaikutuksesta.

Vaikka Paimiosta on tehty monia hienoja arkeologisia löytöjä, kaikkea ei suinkaan ole kaivettu esiin. Tunnettuja muinaisjäännöksiä ei saa mennä omin päin kaivelemaan, mutta uusia muinaisjäännöksiä on mahdollista löytää. Aarteita on vielä piilossa maan alla odottamassa löytäjää!

LÄHTEITÄ

- Appelgren, Hj. 1891. Suomen muinaislinnat. Suomen Muinaismuisto-yhdistyksen Aikakauskirja XII.
- Asplund, Henrik 2008. Kymittae. Sites, centrality and long-term settlement change in the Kemiönsaari region in SW Finland. Turun yliopiston julkaisuja, Humaniora, Sarja B, Osa 312.
- Erkola, Toini 1973. Paimion esihistoria. Paimion historia.
- Hiekkänen, Markus 2007. Suomen keskiajan kirkot. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1117.
- Hiekkänen, Markus 2009. Paimion seurakunta ja kirkkojen rakentaminen keskiajan Suomessa. Esitelmä 5.3.2009 Paimiossa.
- Huurre, Matti 1998. Kivikauden Suomi.
- Kivikoski, Ella 1934. Paimion Rukkijoen vasarakirveshauta. Suomen Museo 1934.
- Lempiäinen, Terttu 2006. Kasvimakrofossiilitutkimuksen viimeiset vuosikymmenet. SKAS (Suomen keskiajan arkeologian seura) 1/2006.
- Luoto, Jukka 1990. Paimion Nakolinna. Suomen Museo 1990.
- Luoto, Jukka 1991. Paimio kivikaudella. Kunnallislehti 63/1991.
- Paimio-Seuran vuosikirja IV 1985.
- Äyräpää, Aarne 1941. Kampakeraamisen kulttuurin savikuviot. Suomen Museo 1941.

■ *Museovirasto suoritti vuonna 2005 Paimiossa arkeologisen inventoinnin, jonka raporttia säilytetään kaupungin arkistossa. Siitä löytyy tietoa Paimion muinaisjäännöksistä ja niiden tarkasta sijainnista.*

■ *Jos löydät jotain, mitä epäilet esihistorialliseksi, ilmoita asiasta Turun museokeskukseen arkeologi Kaisa Lehtoselle, 040 1879 379, kaisa.e.lehtonen@turku.fi, tai kysy Jaana Riikoselta, 044 533 8181.*

Etukannen kuvat: Spurilan kaivaukset käynnissä vuonna 1984. Kuva Kunnallislehden arkisto. Pronssisolki sekä kaularenkaita roomalaisajalta Spurilasta. Torvipäinen kaularengas on nuppipäistä vanhempi ja Suomessa yleisempi kaularengastyypin kilpipäinen solki on peräisin Virumaalta. Toinen samanlainen Suomesta löytynyt solki on Sauvosta Finskilän kalmistosta. Kuvat Silja Penna-Haverinen/ Turun yliopisto, Arkeologia.

PAIMION ARKEOLOGISIA KOHTEITA

JULKAISUJA | Paimio-Seura ry.
2. täydennetty painos
TEKSTI JA PIIRROKSET | Jaana Riikonen,
sisällön tarkistanut FT Henrik Asplund
VALOKUVAT | Jaana Riikonen,
Timo Virta (jos ei muuta mainita)
TAITTO | Johanna Marttila
PAINO | Juvenes Print, Turku 2013
Esineiden mittakaava kuvissa vaihtelee.

Jääkausi

Kivikausi

Pronssi-
kausi

Rautakausi

Historial-
linen aika